

Život a poslání: věrnost a osobní spokojenost

Br. Felicísimo Martínez, OP

1. Evangelní věrnost a osobní spokojenost

Naše řeholní profese v sobě zahrnuje dvě stránky: náš život a naše poslání, službu. Postihnout v dominikánském životě hranici mezi životem a posláním se zdá být nemožné, neboť všechno v životě dominikánů je založeno na poslání evangelizovat.

Naším životem i posláním se prolínají dvě důležitá témata: na jedné straně věrnost Evangelium a účinnost apoštolátu, na straně druhé míra osobní spokojenosti. Ani mezi nimi není snadné vymezit hranici. Mohou jít ruku v ruce nebo nezávisle na sobě, podle toho, jak chápeme osobní spokojenost a kvalitu našeho osobního života. Osobní uspokojení, které by nemělo soucit s utrpením, s evangelní věrností slučitelné není.

A to je téma mé úvahy. Ať patříte k jakékoli generaci, v dnešní době je nutné se zamyslet nad tím, jsme-li ve svém životě a poslání opravdu věrní Evangelium. K evangelní věrnosti nás zavazuje křest a řeholní profese. Je to to jediné, co dává našemu životu smysl. Je to přesné měřítko radikálnosti a opravdovosti našeho křesťanského života. A zde musíme také hledat identitu našeho řeholního života.

Považuji toto téma za důležité i proto, že osobní spokojenost a kvalita života jsou dnes v sázce. Zdá se, že jsou stále důležitější v otázce povolání a ve svědectví života, které noví kandidáti hledají. Zájemci jsou řeholním životem přitahováni pouze tehdy, vnímají-li v něm štěstí a spokojenost.

Avšak otázka kvality života a osobní spokojenosti je mnohoznačná a různými generacemi, které po sobě následovaly v řeholním a dominikánském životě po koncilu, byla pojímána odlišně (tuto část historie znám z vlastní zkušenosti).

„Liberální generaci“ – čili podle jednoho výzkumu o povolání, který proběhl v USA, lidi narozené zhruba od roku 1943 – lze obecně charakterizovat jako generaci vtělení, sekularizace, oddanosti, pracovitosti a aktivního přístupu k životu. Nepochybujeme o ušlechtilosti této generace. Vyznávat život založený na osobním uspokojení by považovala za zradu Evangelia. Tato generace nedovolovala jednotlivci hledat osobní spokojenost, protože každá osobní radost pro ni měla jakousi příchut' buržoazie. Tato generace chápala řeholní život jako oběť. Nebyla schopna nebo nechtěla si dovolit dělat ústupky ve prospěch ideálu lidského štěstí.

Na druhé straně generace post-moderní, což jsou – podle téhož výzkumu – lidé narození v 80. letech a později, považují osobní štěstí, osobní spokojenost a kvalitu života za základní lidská práva, kterých není možné se vzdát. Pokud chybí, řeholní život zcela ztrácí smysl a člověk má dostatečný důvod zanechat evangelní věrnosti. (Tím se můžeme pokusit o vysvětlení příchodů a odchodů nových generací do a z řeholního života, ustavičných vstupů a výstupů, množství krizí povolání...).

Proto dnes považuji za důležité analyzovat náš život a poslání jak z hlediska evangelní věrnosti, tak z hlediska kvality života nebo osobní spokojenosti. (Oba tyto ideály považují noví zájemci ve svém hledání za důležité: touží po radikálním životě v duchu Evangelia a stejně tak i po šťastném řeholním životě).

2. Význam kvality života a osobní spokojenosti v řeholním životě

Ideál kvality života se může zdát příliš světský. Blahobytná konzumní společnost si ho pozorně opečovává. S nadšením o něm sní i společnosti chudé. Pro ně je kvalita života spojena s dobrým zdravím, dobrou výživou, dobrým bydlením, dobrou dovolenou, dobrou stravou, dobrou přípravou, dobře vyhlížejícími lidmi... Všechny tyto požadavky jsou oprávněné. V zásadě jsou slučitelné s Evangeliem, nejsou hříšné. Kvalita života, osobní

spokojenost a štěstí jsou spojeny s rozvojem vnějších smyslů, příjemnými pocity, potěšením a pohodlím. Příjemná chuť, prostředí s dobrou hudbou a vůní, tvary, které lahodí oku, jemné povrchy... Omyl blahobytné společnosti spočívá ve víře, že rozvíjení těchto libých pocitů zaručí štěstí. Zkušenost ukazuje, že jde o vážný omyl: mnoho lidí ve společnosti blahobytu má všechny tyto podmínky ke štěstí, ale štěstí je příliš daleko na to, aby ho dosáhli. Celá řada vašich vyjádření odsuzuje pohodlí, materialismus a konzumní způsob života jako pokušení, které číhá i v některých dominikánských komunitách.

Ideál kvality života získal své místo i v řeholním zasvěcení. Je to oprávněný ideál, není to hřích. Máme právo a povinnost hledat kvalitní život pro sebe i pro ostatní. Bůh chce, aby jeho děti byly šťastné, „felicisimos“. Není to v rozporu s evangelní věrností. Pouze řeholní život, který je radostný a šťastný, činí povolání důvěryhodným a má schopnost nová povolání přitahovat.

Kvalita řeholního života sestává ze dvou odlišných vzájemně se doplňujících dimenzí. Především jde o evangelní kvalitu života řeholníků. Dobrý život v tomto případě znamená život odpovídající základním požadavkům našeho křtu a řeholní profese: život víry, naděje a křesťanské lásky; život evangelní chudoby, čistoty a poslušnosti; život v bratrském či sesterském společenství a v horlivé službě lidskosti. Zde jsou klíče, které nám umožní hledat identitu řeholního života, jeho teologický základ, důvod bytí, zdroj smysluplnosti. Myslím, že o toto jde v části vašich reflexí, kterou teď cituji:

Výzvy: hledat identitu řeholního života, založit život na čtyřech pilířích dominikánského života, obnovit ideál posvátnosti a teologie života, nabídnout kandidátům svědectví evangelního života.

Ideál kvality řeholního života však získává ještě jeden rozměr, neméně důležitý. Souvisí s mírou nebo stupněm osobní spokojenosti řeholních osob. Kvalitní život je schopen poskytnout osobní spokojenost; je to život, ve kterém má člověk nejhlubší osobní uspokojení spojeno se svým povoláním, s životem v komunitě, s apoštolským posláním. Taková osobní spokojenost je slučitelná s utrpením i odříkáním. Projevuje se však nadšením, optimismem, radostí, apoštolskou horlivostí. Na druhou stranu, nedostatek kvality života a osobní spokojenosti se projevuje jako ztráta nadšení, nedostatek optimismu, hluboký smutek, hořkost, jednotvárnost a existenciální apatie – to, co bylo v monasticismu nazýváno *acedia*, „řeholní zatrpklost“.

To, že se snažíme vyjasnit dvojznačnost ideálu kvality života, není bez významu ani pro kvalitu života řeholního a dominikánského. Hledání vyššího stupně osobního uspokojení není volitelnou záležitostí. Nemáme zakázáno být v řeholním životě šťastní. Štěstí je právo a osobní závazek.

Evangelní kvalitu života a osobní spokojenost v dominikánském zasvěceném životě hodnotíme na třech základních rovinách: na osobní úrovni závisí především na zkušenosti víry, která je zdrojem smysluplnosti a motivací k tomuto životnímu stylu; na komunitní úrovni je hlavně závislá na kvalitě společného života; na úrovni apoštolátu pak jde o velkorysou vydanost a schopnost radovat se z poslání.

3. Kvalita života. Víra a smysl života

Před několika lety zemřel vídeňský židovský psychiatr Viktor Frankl; byl jedním z těch, kdo přežili pobyt v nacistickém vyhlazovacím táboře. Tento psychoanalytik napsal knihu, ve které vypráví o dramatických zážitcích vlastních i o zážitcích svých tehdejších společníků z koncentračních táborů. Knihu nazval „Člověk hledá smysl“. V průběhu prvních měsíců roku 2000 jste v madridském metru skoro každé ráno potkávali někoho, kdo tuto knihu četl. I já jsem ji četl s potěšením i velkým osobním prospěchem.

Základní myšlenku knihy lze vyjádřit takto: „Hlavním problémem lidského bytí není nedostatek radosti, spíše nedostatek smysluplnosti. Bez radosti žít můžete; ale kde není žádný smysl, zbývá jen sebevražda.“ Přestože to může znít tvrdě, nelze toto pojetí ve

stručnosti vyjádřit lépe. Uvedenou myšlenku můžeme vztáhnout i na dnešní řeholní život (samozřejmě nechceme nikoho povzbuzovat k sebevraždě, ale k hledání smyslu). Například pokud aplikujeme tuto teorii na řeholní sliby, vystanou otázky: V čem tkví pro mnohé řeholníky problém slibů: v nedostatku radosti nebo nedostatku smysluplnosti? Jaký smysl sliby mají, když jim neumíme dát žádný význam? K čemu oběť, pokud jsme nenašli království, pokud nemáme reálnou zkušenost setkání se Vzkříšeným?

Gordon Allport, který napsal prolog ke zmiňované knize, říká, že Viktor Frankl někdy vítal své pacienty následující otázkou: „Proč nespácháte sebevraždu?“ Otázka se může zdát tvrdá a brutální, ale měla svůj smysl. Když se pacienti vzpamatovali z úleku, odpovídali například: Nespáchám sebevraždu, protože moje děti jsou ještě malé, protože firma není dostatečně silná, protože si dovedu představit, jak by moje žena trpěla... atd. Potom psychiatr zahájil terapeutickou práci směřující k hledání smyslu: „Stále máte nějaký důvod pro další život, Váš život má stále smysl“. Proč byla pro Frankla otázka smyslu tak zásadní? Z těch, kdo měli možnost přežít koncentrační tábory, přežili pouze ti, kteří dokázali dát svému utrpení smysl. Smysluplnost byla pro přežití důležitější než radost.

Předpokládám, že pro řeholní život to zní přehnaně a že většina z nás dominikánů se nepohybuje v extrémech jako jsou nedostatek smyslu, zoufalství a sebevražda. Avšak co se týká řeholního života, dva faktory mají vzrůstající význam.

Někdy v komunitách slýcháme: „To nemá smysl.“ Stejně tak to někdy slýchám ve zpovědnici. I když může být svátost smíření nedokonalá, je to chvíle, ve které obvykle vyjadřujeme nejhlubší náhledy na svůj vlastní život. Takové vyjádření je alarmující. Odkrývá otázku identity v řeholním a dominikánském životě, čehož se dotýká i několik vašich reflexí.

Za druhé: někdy vnímáme v řeholních komunitách jisté ovzduší smutku, které se netýká opakovaných nebo dočasných krizí, ale jakéhosi osobního i společného zklamání, nedostatku smysluplnosti.

Z obou skutečností plyne, že kvalita života nebo osobní spokojenosti některých řeholníků je nedostatečná. Nemluvím o morální úrovni, špatných nebo nespolehlivých lidech, o neřestných řeholnicích. Mluvím pouze o tom, že pocit nesmyslnosti může přinést nejhlubší krizi a vést k duši stravujícímu smutku.

Lidskému životu obecně mohou dávat smysl různé věci: v manželství to mohou být děti, pracovní úspěchy a finanční prosperita. V řeholním životě je jediným jistým zdrojem smyslu víra, tedy prožitek víry. Bez ní nemá chudoba, čistota, poslušnost, společný život ani poslání žádný smysl. Proto je v naší době největší výzvou pro řeholní a dominikánský život právě víra. Již v 70. letech říkal F. Tillard: „Základní otázkou náboženského života není otázka chudoby ani čistoty nebo poslušnosti; je jí otázka víry, protože odtud se odvíjí smysluplnost nebo nesmyslnost našeho života“.

V pokoncilním období vnikla do řeholního života jistá atmosféra sekularizace: víra mnoha řeholníků byla oslabena, protože přišli o to, co dávalo jejich životu smysl. Nesmíme zaměřovat víru s milosrdenstvím ani s náboženským cítěním nebo morální dokonalostí. Nejde jen o to být milosrdnější, horlivější nebo dokonalejší. Jde o to, aby člověk více věřil a čerpal smysl života z víry, která „tryská a plyne, dokonce i v noci“, jak říkal sv. Jan od Kříže. Jde o to, abychom našli základ svého života a služby ve víře. Tam objevíme celý smysl biblického podobenství o domu budovaném na skále, rozhovoru mezi Ježíšem a Samaritánkou, příběhu učedníků z Emauz, nebo víru těch, kteří spouštějí ochrnutého ze střechy.

Na příběhu učedníků z Emauz lze zvlášť dobře ukázat hranici mezi smysluplností a nesmyslností následování Ježíše. Tento příběh je často spojován s tématy katecheze, pohostinnost, eucharistie. Romantická „příchuť“ příběhu též často probouzí silné náboženské emoce. Stále častěji bývá cesta do Emauz spojována s meditací o klíči k úspěchu nebo neúspěchu při následování Ježíše. A to se samozřejmě řeholního života týká.

Text 24. kapitoly Lukášova Evangelia jasně zdůrazňuje dva momenty. V první části příběhu jdou učedníci pomalu, jsou smutní a rozčarování, ztratili naději, přestali být učedníky a opustili společenství učedníků, chtějí se vrátit ke svým záležitostem... „A my jsme doufali,

že on je ten, který má vykoupit Izrael. ... Ale něco jako by bránilo jejich očím, aby ho poznali.“ Takto končí následování inspirované dobrou vůlí, ušlechtilostí, okouzlením osobou Ježíše. Tato motivace nedokáže obstát v závěrečné zkoušce, v krizi kříže, nedokáže unést prohru Ježíše jako člověka... Proto se vzdávají a rozcházejí. Pre-paschální, předpašijové následování, čili následování historického Ježíše, dospělo ke svému konci. Motivace učedníků je příliš slabá: hledají přední místa, nechápou, mají malou víru, jsou plní strachu. Konečným výsledkem je odchod, popření, rozptýlení, nezvládnutí krize. Tento model předpašijového následování je dobře popsán v Evangelích.

Druhá část vyprávění ukazuje učedníky běžící do Jeruzaléma, radostné a nadšené, naplněné novou nadějí, navracející se ke komunitě a pokračující v následování... Toto se odehrálo po setkání se Vzkříšeným (naslouchání Slovu a lámání chleba). Jejich nově posílená víra jim umožňuje čelit pohoršení Ježíšovy smrti i jejich vlastní smrti. Vidíme zde post-paschální následování, dobře popsané ve Skutcích apoštolů. Učedníci vykazují stejnou lidskou a morální slabost, ale jejich následování nyní vychází z neochvějné víry, schopné dát jejich životům smysl a s radostí obstát ve všech zkouškách, včetně jejich vlastního mučednictví.

Dobrá vůle a velkorysost jsou důležité startovní body pro následování v řeholním životě. Ale samy o sobě nemohou zaručit, že budeme v tomto následování pokračovat odhodlaně a věrně. Taková motivace mnohdy nestačí k překonání vyskytnuvších se krizí. Když přijde krize, nechá nás potopené v nesmyslnosti a nechuti. Lidé pak mohou opustit nastoupenou cestu, nebo ještě hůře, vytrvat v řeholním životě, aniž by v něm ale byli schopni hledat jakýkoli smysl a zálibu. Tím jediným, co nám může zaručit odhodlanost a věrnost v následování, je radikální víra. Jedině víra dává řeholnímu životu smysl a chuť. Je to nutná podmínka kvalitního života v řeholním zasvěcení.

Mnohá vaše vyjádření volají po hledání smyslu, svatosti, identity ... Řeholní život musí mít „pohled upřený na Ježíše, který vede naši víru od počátku až do cíle.“ (Žd 12,2) Víra je dar, já vím. Ale existují způsoby, jak ji rozvíjet, udržovat a prohlubovat. Víru, která je zdrojem smysluplnosti a motivací našeho života a poslání, je možné i dnes posilovat.

V první řadě je nezbytné žít v tichu – vnějším i vnitřním. Náš svět je přehnaně hlučný. Ulice a celé životní prostředí je přeplněno spoustou zvuků. Někdy jsou i naše komunity příliš hlučné. Abychom mohli rozvíjet dominikánskou kontemplaci, potřebujeme znovu vybudovat atmosféru ticha a soustředění. Především však potřebujeme pěstovat vnitřní mlčení. Na naši duši i smysly útočí mnoho podnětů. Je důležité vědět, co se děje ve světě, zvláště o potížích, které trápí lidstvo. Nicméně nejsou všechny zprávy důležité, ani je není nutné poslouchat několikrát denně. Měli bychom se zdržet závislosti na zprávách všeho druhu. Pokud se necháme chytit do pastí sledování zpráv o politice, sportu, sociálních věcech, náboženských drbech, nových programech můžeme skončit ve stavu povrchnosti a nicotnosti. Chceme-li pochopit podstatu věcí, rozlišit podstatné od nahodilého, důležité od bezvýznamného a absolutní od relativního, musíme se umět ztišit. To je moudrost vlastní kontemplativním osobám. V tomto smyslu může nabýt svého plného významu hluboká meditace nad evangelním příběhem Marie a Marty.

Zadruhé, musíme praktikovat pobývání v samotě a kultivovat tím víru jako zdroj smyslu. Musíme se učit žít se sebou samými, radostně vnímat vlastní bytí, identitu, své vlastní povolání a poslání. Pokud máme nutkavou touhu utéci před sebou samými, neustále utíkat jako Kain, je v řeholním životě něco špatně. Útěk před sebou samým má různé podoby: bezcílné bloumání ulicemi, bezdůvodné procházení krásnou krajinou, surfování po internetu „jen tak“ nebo z dlouhé chvíle, hledání únikového východu, který by člověka zachránil před setkáním se sebou samým, nahým a bez masky. Kdo není schopen žít sám se sebou, nebude schopen žít s ostatními. Rozvíjení pobývání v samotě je součástí dominikánské kontemplace.

Zatřetí, musíme rozvíjet modlitbu a kontemplativní rozměr života. To je podstatný rys řeholního a dominikánského života. Zdá se, že potřeba modlitby a kontemplace je tak samozřejmá, že ji ani není potřeba zmiňovat. Ale není to nemístné. Zkušenosti ukazují, že

společná modlitba k živení osobní víry nestačí. Modlitbu a kontemplativní rozměr života je třeba zušlechťovat i na osobní rovině.

Sekularizace měla, podle názoru mnohých, užitečné a léčebné účinky. Je slučitelná téměř se vším, vyjma zřeknutí se modlitby a slavení víry. To je jeden ze závěrů platných pro naši pokoncilní liberální generaci, vykoupený i omyly, ke kterým v tomto směru došlo. Pokud nebudeme mít dost víry, která by dávala životu smysl, zůstaneme nejspíš v temnotě, obklopeni prázdnotou, s mrtvou nebo rutinní vírou, se smutkem a neklidem v duši, které přišly, aniž bychom věděli jak.

Hledání kvality života a osobního uspokojení v řeholním zasvěcení předpokládá zaměřit náš život na teologickou zkušenost a tuto zkušenost rozvíjet uprostřed reality, uprostřed každodenního života a ne pouze z hlediska náboženského cítění. Na dominikánské kontemplaci je podstatné, že se člověk učí být kontemplativní v akci, vychází ze služby, z poslání. Zůstat věrný uprostřed každodenního života, „obyčejného“ života, při plnění anonymních úkolů, když řeholní život neposkytuje moc znamení ani útěchy. Abychom dosáhli kvality života, musíme život popadnout a žít ho jako zkoušku důvěry za hluboké noci, uprostřed tolika krizí a vnějších i vnitřních změn. Víra dává smysl a prýští a plyne i v noci. *Ke kvalitnímu životu je nezbytně nutné prohlubovat vztah k Bohu: nejde o to být milosrdnější, spíše více věřit.* Když se objeví horlivost, přivítejme ji, ale v těchto chladných časech může být riskantní založit následování Ježíše na horlivosti a pocitech.

Modlitba a kontemplace: Dotkli jsme se dvou pilířů řeholního a dominikánského života.

4. Komunita a kvalita společného života

Nyní přejdeme k dalšímu pilíři náboženského a dominikánského života: Život v komunitě. Mnoho vašich zpráv hovoří o potřebě obnovovat komunitu, o potřebě stanovit priority komunitního života.

Na komunitní úrovni jsou evangelní věrnost a kvalita života nebo úroveň osobní spokojenosti závislé na kvalitě našeho společného života. Neklid a nespokojenost mezi řeholníky většinou souvisí s jejich společným životem. A zároveň k nejspokojenějším řeholníkům patří ti, v jejichž komunitách panuje lidský soulad a bratrské či sesterské soužití v duchu Evangelia. Úroveň osobní spokojenosti jde ruku v ruce se zdravým ovzduším panujícím v komunitě a s kvalitou společného života.

Zprávy, které jste sepsaly, často odsuzují individualismus a izolaci jako jedno z největších pokušení současného života v komunitách. Je pravda, že individualismus není nutně hřích, spíše je to kulturní rys a znak dnešní doby. Využíváme ho jako únikovou cestu z problémů společného života nebo jako kompenzaci za slabosti komunity či úlevu od nich. Avšak v důsledku nepřináší individualismus kvalitě života ani úrovni osobní spokojenosti nic pozitivního. Individualismus bývá velmi příjemný ve svých počátcích a velmi hořký ve svých koncích, protože obvykle vede k pocitům prázdnoty a hořkého osamocení (lidé žijící řeholním a dominikánským způsobem života stále častěji uvádějí, že „pociťují hlubokou osamělost“).

Na tom není nic záhadného, je to prostý odraz základního antropologického pravidla: základem úspěšnosti lidského života je úspěch v lásce a v komunikaci s druhými. Mezilidský kontakt vyžaduje, aby jedinec bral v úvahu druhé a oni brali v úvahu jeho, dále vzájemné respektování lidské důstojnosti, schopnost vyjadřovat si navzájem solidaritu a sdílet zážitky. Jiná prostředí mohou mít pro úspěšný život rozdílná měřítka. „Hlavní proud“ však vyznává, že není většího neúspěchu v osobním životě, než žít s pocitem, že nikoho nemilují a nejsem nikým milován. To je pocit absolutního osamocení, stav, kdy vyschly všechny zdroje smysluplnosti a všechny zdroje skutečné osobní spokojenosti.

V tomto směru jsme svědky paradoxu: Nikdy nemělo lidstvo k dispozici tolik komunikačních prostředků a snad nikdy neprožívalo tolik osamělosti; nikdy nebylo tak propojeno a nikdy nebylo tak neschopno komunikace; nikdy nebylo tak obklopeno kontakty a nikdy nebylo tak osamělé. Týká se to i řeholního života? Jaká je současná úloha počítačů

v řeholním životě, v životě komunit, v životě řeholníků? Často uvádíme, že k typickým nemocem společnosti blahobytu patří osamělost, opuštěnost, vyhořelost, pocit prázdnoty ve vztahu k Bohu a ke všemu. Tento typ samoty je blízkou sestrou beznaděje a deprese. Neklepe tato samota na dveře našich komunit, nebo není již uvnitř?

V pokoncilním období bylo vynaloženo mnoho úsilí na přebudování komunitní sítě. Často jsme se obraceli k poznatkům vědců, psychologů, pedagogů, manažerů lidských zdrojů, krizových mediátorů. Tyto zdroje bez pochyby přinesly mnoho pozitivního a užitečného. Ale jasně jsme viděli, že to vše je na podporu komunitní sítě v řeholních společenstvích málo. Našemu komunitnímu soužití, životu ve společenství, musíme dát teologický základ.

V období po koncilu jsme se osvobodili od strnulých komunitních struktur, od tvrdé řeholní disciplíny, charakteristických rysů tehdejších tradičních komunit. Jenže se nám asi nepodařilo, nebo jsme nebyli schopni, nahradit rigidní komunitní disciplínu evangelním komunitním mysticismem. Proto došlo k jistému oslabení společného života, spojenému někdy se snížením kvality života.

Abychom mohli přebudovat řeholní a dominikánskou komunitní síť a zaručit kvalitu života komunit, musíme obnovit teologické základy našeho společného života a zavést řadu komunitních cvičení. Některých z nich si teď všimneme blíže:

Zaprvé, musíme vytvořit povědomí společného povolání. Všechny sestry a bratři byli povoláni naším Pánem. Z toho plyne, že všichni mají plné právo sdílet společný život v komunitě. Bez ohledu na nedostatky a rozdíly všeho druhu (povahové, kulturní, ideologické, politické...) mají stejné právo na život v komunitě jako já. Zaslouží si přijetí, respekt a pozornost. „Musíme akceptovat sestry ne proto, že jsou dokonalé, ale protože jsou sestrami a protože je potřebujeme.“

Zadruhé, je nutné vytvořit povědomí o naší společné víře v Ježíše Krista. Abychom mohli společně žít v řeholní komunitě zdravým způsobem, nemusíme sdílet stejnou teologii, ale musíme být schopni se společně hlásit k víře, vyjádřené v *Credo*. Ale je také nutné sdílet prožitek víry. Nemusíme kvůli tomu trávit celý den v rozhovorech o Bohu a zbožných věcech nebo překotným pronášením modliteb. Ale je důležité, abychom byli schopni hovořit z pozice víry o tak závažných problémech jako je utrpení, nespravedlnost, chudoba, válka, terorismus, všechny druhy skandálů. Jaká jsou vlastně témata rozhovorů v současných řeholních komunitách? (Před několika lety uváděl jeden z vyšších představených z Madridu následující témata: politika, sport, záležitosti spojené s počítači a počítačovými programy....).

Zatřetí, společné slavení víry. Lidské společenství, které neslaví, odumírá. Proto je pro rodiny tak důležité uchovávat zavedené tradice, jako třeba pravidelná setkávání, společné oslavy či jiné symboly sociální soudržnosti. Totéž platí pro řeholní komunity. Komunita, v níž chybí společné slavení víry, se brzy stane pouhým domovem pro lidi žijící v celibátu a ničím více. Pokud zapomeneme na společnou liturgii nebo ji budeme zanedbávat, nutně to povede k oslabení komunity. Pro mnohé z těch, kdo se dnes zajímají o řeholní život, je jedním z motivujících faktorů právě prostředí víry, modlitby, slavení..., ve kterém se může rozvíjet řeholní zkušenost.

Začtvrté, společné hledání pravdy. Ve vašich vyjádřeních se objevuje studium jako jeden z pilířů dominikánského života. Hledání pravdy je součástí kontemplativní dimenze našeho života. Je to důležitý prvek společného života, který by neměl chybět v žádné dominikánské komunitě. Pravda je v první řadě evangelní záležitost a ne akademické téma: naším cílem je žít pravdu a šířit pravdu. Bez těchto ideálů nemůžeme hovořit o kvalitě života ani spolužití. Kvalita života je slučitelná s chybami, s neznalostí, ale není slučitelná se lží, která záměrně zastírá pravdu. Faleš je červotočem společného života. Komunitní studium, společné reflexe, společné hledání pravdy, to vše je třeba, aby byl život v dominikánských komunitách kvalitnější. Bojíme se pravdy? V řadě vašich vyjádření se objevuje volání po důkladnější počáteční i následné formaci sester.

Zapáté, praktikování bratrského napomenutí a společné praktikování smíření (*kapitula pro přestupky?*). Je to jeden z důležitých prvků současného řeholního života. Je to

teologický prvek spolužití v křesťanské a řeholní komunitě. Odbourání společného smíření (*kapituly pro přestupky?*) vedlo k oslabení komunitního života: problémy se neprojednávají veřejně, což působí napětí a tísnivou atmosféru a brání zdravému a radostnému životu v komunitě. Musíme obnovit vzájemnou upřímnost, uzdravit atmosféru, odstranit přehnanou kritičnost a klevety. Kde se nepraktikuje smíření, hromadí se nesmiřitelné situace. Člověk neustále potřebuje odpuštění a smíření, nemá-li být zdrcen vinou. Pokud se smíření pravidelně nepraktikuje, problémy se „zaseknou“ a svědomí otupí. Při společném praktikování smíření je to komunita, která nám pomůže rozlišovat záležitosti našeho vlastního života a poskytne nám prostředí, ve kterém můžeme o odpuštění žádat i ho udělovat. Každá komunita by měla najít dost odvahy i tvořivosti, jak tuto praxi obnovit.

Krom toho všeho je třeba horlivě se snažit o komunitní život, protože právě ten nejvíc ovlivňuje kvalitu života bratří a sester. V řadě komunit je dnes kvalita života na nízké úrovni. Příčinou nejsou velké konflikty, ale atmosféra ne-komunikace, rostoucí individualismus, postupující lhostejnost ke komunitním záležitostem, oslabení rozměru bratrství a sesterství. Ale útok na komunitu je útokem na nás. Proto, i kdyby to nebylo nařízeno, nezbytným prvkem vždy bude láska. Společenské vědy mohou pomoci zlepšit naši schopnost ke společnému životu, ale skutečnými sloupy života v řeholní komunitě jsou sloupy teologické: společná víra a stálé smiřování. Pojmem „evangelní“ nemůžeme označit společný život, který se omezuje jen na pokojné spolužití nebo na pakt o vzájemném neútočení; a to jsou strategie, které se v současnosti objevují v řeholních komunitách až příliš často.

Chceme-li o společný dominikánský život pečovat svědomitě, musíme brát v potaz některé lidské aspekty, některé hluboce lidské aspekty, které přispívají velkou měrou ke zlepšení života komunity: laskavost, osobní sdílení, demokratické postoje, schopnost otevřeně mluvit o problémech, slavení svátků, sdílení majetku a zapojení všech do komunitních služeb. A v dnešní době k tomu musíme se zvláštním důrazem přidat ještě pomoc osobám nemocným, starým nebo lidem s různými obtížemi, kterých ve většině řeholních společenství denně přibývá.

Vaše shromáždění by mělo též umět rozpoznat takový model dominikánské komunity, která bude schopna novými formami služby odpovídat na potřeby dnešní doby. K tomuto tématu lze ve vašich odpovědích na dotazník najít celou řadu materiálů: objevuje se volání po menších a pružnějších komunitách, po řízení se sdílením pravomocí a výraznějším horizontálním rozměrem, po větší kolegiálnosti, chudších a jednodušších komunitách, větší mobilitě sester, výraznější spolupráci s laiky a dominikánskými dobrovolníky...

5. Služba a kvalita života

Nyní se dostáváme ke čtvrtému pilíři dominikánského života: poslání, služba. Bez ní si dominikánský život nelze představit. Poslání evangelizovat bylo základní myšlenkou, na které sv. Dominik postavil celé své dílo. Všechny prvky dominikánského života jsou na evangelizaci založeny: modlitba a liturgie, kontemplace a studium, formace, komunita. Proto je evangelní věrnost našemu křtu a slibům v dominikánské rodině základním prvkem naší služby.

Když mluvíme o službě, většinou ji chápeme jako závazek a soustředíme se hlavně na úspěch a účelnost toho, co děláme. To jsou legitimní požadavky, ale nemůže zůstat jenom u nich. V současnosti se řeholní a dominikánský život snaží vnímat poslání i z odlišné perspektivy, z perspektivy osobní spokojenosti. Proč vlastně službu nechápeme jako podstatný faktor kvality života na osobní rovině? Proč ji nechápeme jako něco, co musí člověka těšit a přinášet mu osobní uspokojení?

Život s posláním má smysl, je naplněný smyslem. Život, který splnil své poslání, přináší veliké uspokojení. Jak život běží a my se za ním ohlížíme, zjišťujeme, jak bolestná

může být doba nenaplněná posláním, a jak velké uspokojení naopak člověk prožívá, když se s nasazením věnuje svému poslání, službě lidem. Jedním z nejsilnějších zážitků mé pastorační praxe byla služba umírajícím pacientům, mimo jiné i řeholníkům. Naslouchal jsem bratřím a sestrám bilancujícím svůj život na prahu smrti, kde již není místo na přetvářku a faleš. Říkali mi se záviděníhodnou vyrovnaností: „Otče, poslání je splněno, jsem připraven předstoupit před Boha.“ Musí být úžasné prožít takto své poslední dny s vědomím, že jsem své poslání splnil.

Život bez poslání je nesmyslný, prázdný, zkažený. Život, který nenaplnil svoje poslání nebo usiloval o něco klamného může způsobit velkou trýzeň a frustraci, zvláště na svém konci, když přijde čas pravdy. Tenkrát jsem slýchal i takováto slova: „Otče, dopouštěl jsem se v životě chyb, nechal jsem si ho protéct mezi prsty, marnil jsem čas. Kéž mi Bůh odpustí.“ Bůh nám jistě odpustí, ale kdo zaplní tu prázdnotu, kterou v nás nenaplněný život zanechá? Jak léta běží a my se díváme zpět, promarněné dny, měsíce a roky nás bolestně zraňují, protože nemají řešení, nebo spíše proto, že nemají jiné řešení než odpuštění.

Dominikánské poslání má některé specifické rysy, nad kterými stojí za to se zamyslet.

Zaprvé, motivem služby může být potřeba vydělat si na živobytí a pokrýt materiální potřeby své i dalších lidí. To není hřích, i když to není zrovna ta nejlepší motivace vycházející z Evangelia. Jak bychom si však přáli, abychom si my všichni řeholníci byli vědomi, že každý člověk, který je schopen práce a má odpovídající věk, si musí svůj denní chléb dobývat prací. To člověka ctí a dává mu vědomí vlastní důstojnosti.

Avšak dominikánská mise musí být také motivována apoštolskou horlivostí, soucitem a touhou být prospěšný lidem. V plánování a výběru apoštolské služby se nesmíme řídit pouze finančními měřítky. V řeholním životě jsou finanční záležitosti principiálně věcí společenství, instituce nás „jistí“. Pokud chybí apoštolský zápal, můžeme předpokládat, že někteří řeholníci nezrale přistoupí na dobrovolnou nezaměstnanost a zcela zanedbají své poslání. Vyšší představení už při svých setkáních projevíli znepokojení nad tím, že někteří řeholníci zneužívají odchodu do důchodu. Ukončení oficiálního pracovního poměru je jedna věc, ale zanedbávání evangelizačního poslání je něco úplně jiného. Copak se nemůže důchodce modlit, studovat, slavit, kázat, vyučovat náboženství, doprovázet skupinu společně studující Písmo?

Zadruhé, služba je zdrojem naší duchovní plodnosti. Zanedbat ji znamená skončit ve sterilitě. Odpovědnost je v řeholním životě tradičně chápána jako společná nebo institucionální – je to věc kongregace, generální představené, provincie, představených. Z tohoto pojetí se vyvinul systém, který osobní odpovědnost příliš nepodporuje. Pokud nejsou jednotlivci dost dospělí, zralí a odpovědní, pokud nemají osobní mystiku, můžou se poddat pohodlí a osobní nezodpovědnosti. Takový styl života nás ze všech stran obklopuje jistotami a zárukami. Musíme si hodně dávat pozor, abychom nepropadli pokušení zvanému „celibátní inklaustrace“ nebo abychom se nevyhýbali službě ze strachu před komplikacemi, problémy, námahou, únavou a hlavně strachu z utrpení působeného dominikánským soucitem, vášní pomáhat lidem a světu. Tady je skutečně v sázce naplnění našich tužeb, osobní naplnění, ideál, o který tolik usilovala pokoncilní generace řeholníků. V některých vašich zprávách se náznaky uvedených rizik objevují.

Zatřetí, v teologii řeholního života dnes převládá názor, že základním posláním řeholí je svědectví o evangelním životě nebo skrze evangelní život. A k tomu jsou kompetentní všichni řeholníci, mladí i starší, zdraví nebo nemocní, bratři i sestry, v aktivním i důchodovém věku. V tomto smyslu není morální a evangelní chování jednotlivce ve společenství záležitostí svobodné osobní volby. Nemůžeme si spokojeně říci: „jsem volný a můžu si dělat, co chci“, ačkoli to v naší liberální dominikánské demokracii zní skvěle. Svědectví života je naší povinností, která pramení ze slibů v dominikánské rodině nebo už toho, že žijeme v apoštolátní komunitě. Služba bratří a sester, služba komunity, je nezpochybnitelná. Z tohoto úhlu pohledu můžeme chápat Pavlovo „...aby tato služba nebyla uvedena v potupu“ (2 Kor 6,3). Nesmíme zapomínat, že svatý Dominik považoval komunitu za jeden z pilířů dominikánského života právě proto, že svědectví evangelního života je nejlepší a nejúčinnější způsob hlásání Božího slova.

Říct, že základním posláním řeholního života je svědectví evangelního života neznamená, že všichni členové dominikánských komunit musí být morálně dokonalí. Evangelní život je slučitelný s lidskou slabostí a křehkostí. Ale není slučitelný se stále trvajícím záměrnou nestálostí a ještě méně s cynismem a přehnanou péčí o zevnějšek. Asi největším svědectvím, které může řeholní život poskytnout světu, je svědectví víry, naděje a lásky (což se samozřejmě projevuje bojem za spravedlnost a lidská práva, solidaritou s chudými a trpícími). Sv. Pavel považuje chudé za kritérium k rozlišení pravdy Evangelia: „Jen žádali, abychom pamatovali na chudé“ (Gal. 2,10).

Začtvrté, je třeba trvat na tom, že služba, i když může být namáhavá a bolestná, může a musí přispívat ke kvalitě života dominikánů a dominikánek, k jejich osobní spokojenosti. Služba není jen povinnost a těžké břemeno. Je to úžasná příležitost k osobnímu naplnění a plnému prožívání života. A proto se můžeme naučit radovat se ze své služby.

Jako student jsem slyšel z úst jednoho profesora – dominikána: „Kážu, jen když mi to převor nařídí“. Tenkrát mě to poněkud šokovalo. Nemohl jsem pochopit, jak může člen řádu kazatelů takhle mluvit. Co by o tomto řeholníkovi asi řekl Humbert z Romagne, který kázání choval ve veliké úctě? A dnes by mě to pobouřilo mnohem víc. Po mnoha letech strávených v řádu se domnívám, že pro tohoto dominikána bylo poslání kázat prostě břemenem, zátěží, pokáním, vynucenou povinností...

Takže: jsem přesvědčen, že jedině když se své poslání naučíme mít rádi, přinese nám osobní naplnění a přispěje ke kvalitě našeho života – navzdory únavě, možnému odmítnutí a frustraci, které s sebou někdy nese. Uspokojení nad splněným úkolem nestačí; je správné a nutné učit se radovat ze služby samé.

Radosti ze služby se určitě naučíme skrze vztahy, osobní vztahy: když vidíme, jak ve studijním centru dorůstají a dozrávají děti; když vidíme, jak věřící rostou ve víře, objevují nové podoby jednoho Boha a nabývají ve farním společenství nových evangelních zkušeností; když vidíme, jak někdo nachází pomocí našich slov nebo jen pouhé přítomnosti smysl života; když vidíme, že dva lidé, které provázíme, nově budují svůj vztah... tím vším se učíme mít rádi své poslání. Možná to bude chtít, abychom přehodnotili své postoje k otázkám emocí a celibátu. Není možné abychom si z nich při setkání s lidskou náklonností postavili obranný val, který nás má ochránit před utrpením. Takto jsem myslel tu výše zmíněnou „celibátní inklaustraci“.

Musíme se snažit mít rádi i takovou službu, která s sebou nese dlouhodobý závazek, práce konané bez jistého výsledku, u nichž ani nevíme, kdo vlastně z nich bude mít prospěch, za které nám nikdo nepoděkuje, ale které je prostě třeba dělat. Například boj za spravedlnost a mír (Justice and Peace), za lidská práva přehlížených nebo diskriminovaných majorit či minorit, boj za svobodu vedený proti zbraním a válce, za ekologii, a dokonce i výkon služby řízení v řeholním životě nebo psaní knihy, kterou si třeba nikdo nekoupí a nepřečte atd. Takové úsilí může člověk s radostí vynakládat pouze tehdy, jsou-li jeho motivy čistě nezištné.

Vaše odpovědi na anketu a vaše zprávy poskytují generálnímu shromáždění DSI dostatek materiálu ke zpracování problematiky poslání. Řada sester spojuje vaše poslání s následujícími oblastmi: svědectví života, mezilidské kontakty a dialog, liturgické slavení a lectio divina, evangelizace prostřednictvím nových technologií, přítomnost mezi chudými a vyloučenými, služba kázání ve všech možných formách. Za nejdůležitější výzvy dneška považují: přítomnost mezi lidmi chudými a žijícími na okraji společnosti, migraci, ženu, rodinu, vzdělání, hledání smyslu života v sekularizované blahobytné společnosti, dialog mezi kulturami a náboženstvími, a samozřejmě též problémy spravedlnosti a pokoje (justice and peace), lidská práva, ekologii...

Svědectví vlastního života je pro dominikány primárním způsobem hlásání radostné zvěsti. Proto se i konventům žijícím v přísné klauzuře říkalo „domy kázání“. Ale dominikánské charisma nás nutí k tomu, aby se služba kázání a evangelizace stala středem našeho poslání. Pro jiné řády a kongregace mohou být prioritou jiné způsoby služby. Naší prioritou je služba evangelizovat a kázat, a to nejrůznějšími formami: mezilidský dialog, katecheze, vyučování, psaní, exercicie, lectio divina, kázání při liturgii... (Naštěstí se v pojetí kázání už prosazují dvě důležitá fakta: zaprvé pochopení, že homilie není jediným způsobem, jak kázat; zadruhé přesvědčení, že všichni pokřtění jsou služebníky Slova).

Díky poslání, které jsme dělali rádi a které nás naplňovalo, budeme moci na konci svých dnů říci: „Pane, náš život na zemi nebyl marný“.